

D. FERNANDES DAS NEVES. *A hunting expedition in the Transvaal.* (Voorwoord deur J.B. de Vaal.) Faksimile-derdruk no. 95 deur die Staatsbiblioteek Pictoria, 1987. 298 pp. Geïll. R20,00 (eksklusief). ISBN 0 1989 1328 2.

Van hierdie boek wat oorspronklik in 1878 in Portugees gepubliseer is, het reeds die volgende jaar 'n Engelse vertaling by die angewet George Bell in Londen verskyn. Dit is onlangs in faksimile-vorm deur die Staatsbiblioteek in hant reeds heruitgegee.

Hoewel die voorwoord deur dr. J.B. de Vaal insiggewend is, konsentreer die myns insiens te veel op Schoemansdal. Die illustrasies of afbeeldings wat daarop volg, het ook almal op

Joao Albasini of Schoemansdal betrekking en nie op Das Neves self nie. Dit laat die vraag ontstaan of enige pogings aangewend is om meer gepaste illustrasies te bekom.

In die voorwoord van die vertaler, Mariana Monteiro, verskyn 'n bondige lewens- en karakterskets van Das Neves. Hier en in sy eie geskrif tree hy na vore as 'n intelligente en manmoedige persoon, 'n fyn waarnemer en vaardige penvoerder wat sestien jaar in Afrika deurgebring het. In die inleidende gedeelte van sy werk beskryf hy die probleme waarmee 'n Blanke immigrant in Suidoos-Afrika te kampe gehad het (p. 2), sy aankoms in Lourenco Marques (p. 4) en die redes waarom hy in 1860 'n ekspedisie na Transvaal onderneem het (pp. 6 en 19).

Das Neves se fyn aanvoeling vir die taalgebruik van die inboorlinge blyk uit sy kennismaking met 'n hoofman (p. 46); sy ontmoeting met Swart

leiers soos die reënkoningin Modjadji (pp. 93-111) en met die bekende Joao Albasini, Portugese vise-konsul in die Zuid-Afrikaanse Republiek (pp. 112-114) bied interessante leesstof. Hy wys ook op die verbasing (p. 113) by Boere van Zoutpansberg toe hulle agterkom dat hy as Portugees inderdaad 'n Blanke was! Benewens Das Neves se beskrywing van die dierelewe en plantegroei in Mosambiek en Transvaal rapporteer hy volledig oor die jaggebruike en handel van die inboorlinge van dié gebiede. Ofskoon nie juis baie akkuraat nie beskryf hy kortliks die noordwaartse verhuising van die Voortrekkers, die moord op Piet Retief en sy manne, die slag by Bloedrivier en die dood van Dingane (pp. 146-170). Hy gee verder sy siening oor hoe die verhouding tussen die ZAR en Mosambiek behoort te wees (p. 171) en bepleit reeds in 1860 die bou van 'n spoorlyn tussen die twee buurstate (p. 175).

Uit Das Neves se beskrywing van die dorp Zoutpansberg (die latere Schoemansdal) kan 'n redelik duidelike beeld van die sosiaal-ekonomiese lewe in die vorige eeu gevorm word, onder meer die ware wat hy aan die Boere verhandel het (p. 114), die produkte wat hulle weer aan smouse verkoop het (p. 144), die huis waarin hy gewoon het en die Zoutpansbergers se geloof in spoke (pp. 178-194).

Die laaste vier hoofstukke van Das Neves se verhaal handel oor sy terugreis na Lourenco Marques en sy aankoms daar op 9 Julie 1861. Ook hierdie gedeelte is ryk aan avonture en boei die leser end-uit.

In die lig van die rekonstruksie van die vergane Voortrekkerdorp Schoemansdal, die sluiting van die verdrag van Nkomati en 'n groeiende belangstelling in Portugees-Suid-Afrikaanse verhoudinge as gevolg van die herdenking vanjaar van Dias se ontdekking van die Kaap 500 jaar gelede, is dit paslik dat so 'n uiters informatiewe en lesenswaardige pennevrug herdruk is. Die Staatsbiblioteek verdien lof dat hulle juis op hierdie publikasie besluit het.

Soos De Vaal in sy voorwoord aandui, is die werk van belang vir die historikus, argeoloog, volkekundige, ornitoloog, dierkundige, landboukundige en die gewone leser. Veral vir die streek- en kultuurhistorikus bevat die boek waardevolle en tydgenootlike inligting oor die vestiging en lewenswyse van die Transvaalse pioniers.

O.J.O. FERREIRA
Universiteit van Pretoria